

3

Προσταγή τοῦ Σερασκέρη τῶν βασιλικῶν φεργάδων
Μεῖμὲτ πασᾶ

Χάρτης δίφυλλος
0,200 × 0,145

1755, Σεπτεμβρίου 8
Σίφνος ;

Ὁ ἐνδοξότατος καὶ ἐκλαμπρότατος Μεῖμὲτ πασᾶς σερασκέρης τῶν βασιλικῶν φεργάδων (προστάζει). Τὸ Κατερινάκι ὀφείλει μισὴ μάρτι (;) εἰς τὸν Κωστανδάκη Μαῖνᾶν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς εἰς χεῖρας τοῦ Κωστανδάκη Μπάου ὁμολογίας της, ἥτις περιήλθεν εἰς τοῦτον συνεπείᾳ ἐκχωρήσεως ἐκ μέρους τῶν τέκνων τοῦ Μαῖνᾶ. Αὕτη, ἀποβιώσασα, κατέλιπεν οἰκίαν, ἥτις ὅμως, ἐγκαταλελειμμένη, ἔγινεν ἔρμαιον τοῦ παντός, κινδυνεύουσα νὰ καταστραφῇ, διότι οἱ πιστωταὶ δὲν τὴν ἔκαμαν ζάρι, ἐπειδὴ ἡ ἀποβιώσασα ἔχει ἀδελφὸν εὐρισκόμενον ἐν τῇ ζωῇ. Διὰ τοῦτο προστάζει ὅπως τὴν κάμη ζάρι ὁ Κωστανδάκης Μπάος, ὅστις ὅμως ὑποχρεοῦται, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀποβιώσασας καὶ ζητήσῃ τὴν εἰς αὐτὸν παραδόσιν τῆς οἰκίας, καταβάλλων εἰς αὐτὸν τὸ χρέος συμφώνως πρὸς τὴν ὁμολογίαν, νὰ τοῦ τὴν παραδώσῃ. Ἄν ὅμως δὲν πληρώσῃ τὸ χρέος, προστάζει ὅπως περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἥτοι εἰς τὴν ὀριστικὴν κυριότητα, τοῦ Κωστανδάκη Μπάου. Οὕτως προστάζει ὅπως γίνῃ ἀφεύκτως. (Διατάσσει δ' ἐπὶ πλέον ὅπως), ὅστις ἀφῆρεσεν ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ οἰκίαν μάρμαρα ἢ τράβες νὰ τὰς ἐπιστρέψῃ, διότι ἄλλως θὰ τιμωρηθῇ.

Τὰ πρόσωπα τοῦ παρόντος ἐγγράφου εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ τοῦ 2. Τοῦ Μαῖνᾶ τὰ παιδιά (στίχ. 6 - 7) εἶναι τὰ ἀναφερόμενα ἐν στίχ. 3 - 4 τοῦ 2, δηλ. ὁ Νικολάκης, ἡ Σοφίδα καὶ ἡ Χαδαριά, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἐπώνυμον τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν (Μάῖνα), εἰς τὸ παρὸν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν (Μαῖνᾶ). Τὸ Κατερινάκι τοῦ παρόντος (στίχ. 1) εἶναι ἡ αὕτη ἐπίσης πρὸς τὴν τοῦ 2 Κατερινιώ τοῦ Σεμαρτῆ (στίχ. 6). Διότι τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐκδεδομένην ὁμολογίαν εἶχον πωλήσει τὰ παιδιά τοῦ Μάῖνα ἢ Μαῖνᾶ πρὸς τὸν Κωστανδάκη Μπάον, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τὸ τοῦ 2. Ἀφοροῦν δ' ἐπὶ πλέον ἀμφότερα τὰ ἐγγράφα εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Τὰ πραγματικὰ γεγονότα μόνον διαφέρουν. Εἰς τὸ 2 τὰ τέκνα τοῦ Μαῖνᾶ πωλοῦν πρὸς τὸν Μπάον τὴν χρεωστικὴν ὁμολογίαν τῆς Κατερινιώς· εἰς τὸ παρὸν ὁ Μπάος, ὡς ἀγοραστὴς τῆς ὁμολογίας ταύτης, διαταγῇ τοῦ σερασκέρη τῶν βασιλικῶν φεργάδων πέμπεται εἰς τὴν νομὴν τῆς οἰκίας τῆς ἀποβιώσασας ὀφειλέτιδος. Πότε ἀπεβίωσεν αὕτη δὲν δύναμαι νὰ καθορίσω. Διότι δὲν εἶναι ἀπίθανον αὕτη νὰ εἶχεν ἀποβιώσει ἤδη ὅτε ἐξεχωρήθη ἡ ὁμολογία. Καίτοι τοῦτο φαίνεται ὀλιγώτερον πιθανόν. Πάντως ἡ ὁμολογία ἐξεχωρήθη τὴν 6^{ην} Νοεμβρίου 1754, ἐνῶ ἡ παροῦσα διαταγὴ τοῦ τούρκου ἀρχιναυάρχου ἐξεδόθη τὴν 8^{ην} Σεπτεμβρίου 1755.

Τὴν ἐκδοσιν τῆς προσταγῆς προεκάλεσεν ὁ ἀγοραστὴς τῆς ὁμολογίας Κ. Μπάος, καὶ

τοῦτο διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ἡ Κατερινιώ ἀπεβίωσε καταλείψασα, καθὼς φαίνεται, ἓνα μόνον κληρονόμον, τὸν ἀδελφόν της, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν μνημονεύεται. Ἄν οὗτος ἐκλήθη ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς ἀδελφῆς του, δὲν δύναμαι νὰ ἐξακριβώσω. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀπουσίαζεν ἐκ Σίφνου. Διότι τὸ ἔγγραφον λέγει (στίχ. 11 - 12): *καὶ εἰ μὲν καὶ ἤθελε ἔρθει ὁ ἀδελφός του* (δηλ. τοῦ Κατερινακιοῦ) κλπ., ὅπερ ἀφίνει νὰ νοηθῇ, ὅτι οὗτος δὲν εὐρίσκετο ἐν Σίφνῳ. Ἐνεκα δὲ τῆς ἀπουσίας του ταύτης δὲν ἐπελήφθη τῆς οἰκίας ἐν τῇ ιδιότητι του ὡς κληρονόμου. Οὕτως ἡ οἰκία, ἐγκαταλειμμένη καὶ ἔρμαιον τοῦ παντός, ἐκινδύνευε νὰ καταρρεύσῃ: εἶναι τὰ σπίτιαν της τῆς ἀπωλείας (στίχ. 7 - 8) καὶ ἐρήμοσαν (στίχ. 9). Πᾶς δυνάμενος ἀφήρει μάρμαρα τῆς οἰκίας, τράβες κλπ. (στίχ. 17 - 19). Ἐννομον ἔχων συμφέρον ὁ Μπάος, ὡς ἀγοραστής τῆς ὁμολογίας καὶ διότι ἐκ τῆς οἰκίας θὰ ἱκανοποιεῖτο ἡ ἀπαίτησίς του, ἐζήτησεν ὅπως ληφθοῦν μέτρα. Φαίνεται δὲ ὅτι τὰ μέτρα ἅτινα ἐζήτησεν ὅπως ληφθοῦν εἶναι ἡ παραχώρησις τῆς νομῆς καὶ μετὰ ταῦτα τῆς κυριότητος τῆς οἰκίας.

Τοῦτο δ' ἐζήτησεν, εἴτε διότι διὰ τῆς ὁμολογίας ἡ ὀφειλέτις εἶχεν ὑποθηκεύσει εἰς ἀσφάλειαν τῆς ἀπαιτήσεως τὴν οἰκίαν της ταύτην, τίτλῳ δὲ ὑποθήκης ὁ Μπάος ἐζήτην ἤδη ἐκτέλεσιν· εἴτε καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀπλῶς τῆς ὁμολογίας. Αἰτιολογικὸν τῆς ἀξιώσεώς του ἦτο, ὅτι ἡ κληρονομία εἶχε καταστῇ ἔρημος καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος καταστροφῆς τῆς οἰκίας, καὶ συνεπεία ταύτης ἀδυναμία ἱκανοποιήσεώς του.

Τοῦ ἔγγραφου ὄντος μεμονωμένου καὶ οὐδεμίαν ἄλλην παρέχοντος πληροφορίαν ἢ νύξιν σχετικὴν, δὲν δύναμαι νὰ διαγνώσω ἂν νῦν τὸ πρῶτον προσέφυγεν ὁ Μπάος εἰς τὸν *σερασκέρην*, ἢ ἐκκαλῶν ἀπόφασιν τῶν *προεσιώτων*. Ἐκ τοῦ Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, *Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος*, 11, Ἀθῆναι 1852, σελ. 319, πληροφοροῦμεθα, ὅτι εἰς τὰς αὐτόθι ἀναφερομένας Κυκλάδας νήσους, ἐν αἷς καὶ ἡ Σίφνος, ἐνώπιον τοῦ καπετὰν Πασᾶ ἐξεκαλοῦντο αἱ ἀποφάσεις τῶν *προεσιώτων*. Τοῦτο, προκειμένου εἰδικῶς περὶ τῆς Μυκόνου, ὑποστηρίζει ὁ Π. ΖΕΡΑΕΝΤΗΣ, *Σύστασις τοῦ Κοινοῦ τῶν Μυκονίων*, Ἐρμούπολις 1924, σελ. 10 (in fine) ἐπ. Ἄλλως τε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τούτου ὑπῆγοντο αἱ νῆσοι αὗται: Κ. Ι. ΓΚΙΩΝ, *Ἱστορία τῆς νήσου Σίφνου*, Σῦρος 1876, σ. 139· Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ, *Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, Ἀθῆναι 1882, σελ. 118 καὶ 124. Πάντως ὁ *σερασκέρης* παρέπεμψε τὸν Μπάον εἰς τὴν νομὴν ἢ κατοχὴν τοῦ πράγματος. Οὕτως ἐξηγῶ τὴν φράσιν: *νὰ τὸ κάμη ζάρτι* (στίχ. 10 - 11). *Ζάρτι* εἶναι λέξις τουρκικὴ. Νομίζω δὲ ὅτι ἐκ παραδρομῆς ἐγράφη οὕτως, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *ζάπτι*. Εἰς τὴν προσταγὴν ὅμως ὅπως τὸ *κάμη ζάρτι* (τὸ σπῆτι δηλ.) προσετέθη ὁ ὅρος ὅτι, εἰς ἣν περὶπτωσιν ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀποβιωσάσης *ἤθελεν ἔρθει νὰ γερέψῃ τὸ αὐτὸ σπῆτι* (στίχ. 12) τότε, ἐφ' ὅσον βεβαίως πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦ Κωστανδάκη, ὡς διαλαμβάνει ἡ ὁμολογία του (στίχ. 13), νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν οἰκίαν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν λέγεται, προκύπτει ὅμως ἀναγκαίως ἐκ τοῦ τιθεμένου ὅρου. Διότι ἄλλον λόγον δὲν θὰ εἶχε νὰ καταβάλλῃ τὴν ὀφειλὴν ὁ ἀδελφὸς καὶ κληρονόμος τῆς ἀποθανούσης, εἰμὴ ἵνα περιέλθῃ ἡ

οικία εἰς αὐτὸν ἐλευθέρα. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπακολουθούσης διαστολῆς, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν: ἂν δὲν ᾔθελε πλερώσει τὸ αὐτὸ χρέος νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ σπῆτι ὡς προστάζομεν εἰς τὴν ἐκσουςίαν τοῦ κωστανδάκη μπάο (στίχ. 14 - 16). Τοῦτο νομίζω ὅτι σημαίνει ὅτι, εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ ἀδελφός, ἐλθὼν ἵνα ζητήσῃ τὴν εἰς αὐτὸν παράδοσιν τῆς οἰκίας, δὲν καταβάλλῃ τὸ χρέος, ὁ σερασκέρης προστάζει ὅπως αὕτη περιέλθῃ εἰς τὴν ὀριστικὴν κυριότητα τοῦ Μπάου. Ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κανόνων δικαίου διέτασσε τοῦτο δὲν γνωρίζω.

Παρὰ ταῦτα καὶ τὸ παρακεκινδυνευμένον ὅπως ἐκφράσω γνώμην, ἐφ' ὅσον τὸ δημοσιευόμενον τοῦτο ἔγγραφον εἶναι μοναδικόν, συνδυάζων τὸ γεγονὸς καὶ πρὸς ὅσα κατωτέρω ὑποστηρίζω ἐν σχέσει μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου *κάνω ζάρι* (ὀρθῶς = *κάνω ζάπτι*), εἰκάζω ὅτι εἰς τοὺς στίχους 9 καὶ 11 τοῦ παρόντος ἔγγραφου τὸ *κάνω ζάπτι* ἀποτελεῖ τι τὸ ἀνάλογον πρὸς τὴν *missio in possessionem* τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ἄν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ εἰκασία αὕτη εἶναι ὀρθή, τότε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα πρὸ ἐκτελέσεως, ἣν διατάσσει ὁ σερασκέρης αἰτήσῃ τοῦ Μπάου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ τελευταίου τούτου. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ὅτι ἡ διαδικασία αὕτη τῆς ἐκτελέσεως γίνεται συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχύον εἰς τὰς νήσους δικονομικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἄλλο ἢ τὸ ἰταλικόν. Ἄλλως τε καὶ τὰ ἔγγραφα 36 - 40 παρέχουν σοβαρά, ὡς νομίζω, ἐρείσματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης, ὅτι εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων ἴσχυε τὸ ἰταλικὸν ἀστικὸν δικονομικὸν δίκαιον. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο, συνεχίζον τὴν παράδοσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ δανειστοῦ παρεῖχεν εἰς αὐτὸν τὴν εὐχέρειαν ὅπως ζητήσῃ παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν παραπομπὴν εἰς τὴν νομὴν (*missio in possessionem*) τοῦ πράγματος ἢ τῶν πραγμάτων τοῦ ὀφειλέτου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τοῦτο ἐλάμβανε χώραν ἐπὶ *contumacia* τοῦ ὀφειλέτου, εἰς ἣν, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐνέμενε πέραν ὠρισμένου χρόνου, παρεπέμπετο *in possessionem ex secundo decreto*, ἥτις προσεπόριζεν εἰς αὐτὸν τὴν πλήρη νομὴν τοῦ πράγματος (P. SELLA, *Il procedimento civile nella legislazione statutaria italiana*, Milano 1927, σελ. 186 ἐπ.). Ἀνάλογα ὅμως εἶναι καὶ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν. Ὁ κληρονόμος τῆς ἀποβιώσσης καὶ ἀδελφός της ἀπουσιάζει. Εἴτε λοιπὸν ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ μόνον καὶ διότι δὲν ἦτο, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας του ταύτης, δυνατόν νὰ ἀνευρεθῇ ὑπὸ τοῦ Μπάου, κατέστη *contumax*, εἴτε διότι τοιοῦτος κατέστη κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Μπάου (καίπερ ἀπὼν) κατὰ τοὺς νομίμους τύπους ὅπως καταβάλλῃ, ὁ τελευταῖος, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεώς του, ἐζήτησε παρὰ τοῦ σερασκέρη ὅπως παραπεμφθῇ εἰς τὴν νομὴν τοῦ πράγματος. Ὁ σερασκέρης παρεχώρησε ταύτην καὶ διέταξεν ὅπως, ἂν μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Σίφνον ὁ ἀδελφός καὶ κληρονόμος τοῦ Κατερινακιοῦ δὲν ἐξώφλει τὸ χρέος, ὁ Μπάος νὰ ἀποκτῇ τὴν ἐκσουςίαν τῆς οἰκίας, νὰ καθίσταται δηλ. ὀριστικὸς κύριος αὐτῆς. Βεβαίως ἡ διαδικασία ἐνταῦθα δὲν εἶναι κατὰ πάντα ὁμοία πρὸς τὴν παραδιδομένην ἰταλικήν. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ἐφ' ὅσον στερούμεθα ἐπαρκῶν στοιχείων, ὑπὸ ποίαν

παραλλαγήν ἐφηρομόζετο εἰς τὰς νήσους, ἢ πῶς παρερμηνεύοντες ἐφήρομον ταύτην ἐπὶ τουρκοκρατίας. Πάντως δέον νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ *σερασκέρη* ὅπως, ἐν περιπτώσει ἐμφανίσεως τοῦ ὀφειλέτου καὶ μὴ καταβολῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χρέους, ἡ οἰκία περιέλθῃ ὀριστικῶς εἰς τὸν Μπάον, ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὴν *missio in possessionem ex secundo decreto* παραχωρουμένην, ὑπὸ αἵρεσιν βέβαια, *a priori*.

Ἄν ὑποτεθῇ ὅτι τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα εὐστοχοῦν, τότε δὲν ἀποκλείεται ἡ προσφυγὴ πρὸς τὸν *σερασκέρη* νὰ μὴ ἐγένετο κατ' ἔφεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως οὗτος, ἐν τῇ ιδιότητι του, διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν. Καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι οἱ πωληταὶ τῆς ὁμολογίας κατὰ τοῦ Κατερινακιοῦ, ἐκχωροῦντες εἰς τὸν Μπάον ἐν τῷ 2 τὸ δικαίωμα ὅπως οὗτος *κάμῃ τὴν ὀμπλιγατζιὸν* τῆς ὑπ' αὐτῶν πωληθείσης ὁμολογίας (στίχ. 16-17), παρεχώρουν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα ὅπως *κάμῃ ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν*. Ὀμπλιγατζιὸν = *obligatio*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *debitum*.

Νομίζω ὅτι δὲν ἀπέχει τῆς πραγματικότητος ἡ ἔννοια, ἣν ἀποδίδω εἰς τὸν ὅρον *κάνω ζάρι* ἢ, τὸ ὀρθόν, *κάνω ζάπι*. Διότι εἰς τὰ γραπτὰ ἔθιμα τῆς Θήρας (Λ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Συλλογὴ τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνηθειῶν*, Ἀθῆναι 1853 σελ. 157 = ΖΕΠΩΝ, *Jusgraecoromanum* 8, 1931, σελ. 512 ἐν ἀρχῇ) Κεφ. Στ' § 3 λέγεται: *Ἡ ἀπόλαυσις τοῦ ἀκινήτου πράγματος, ἥγουν τὸ ζάπι, ἐὰν μένῃ ἀκαταζήτητον εἰς διάστημα χρόνων δέκα πέντε, εἶναι ἀνέκοπτος*. Περαιτέρω δὲ εἰς τὰς ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ τοῦ ΚΕΦΑΛ. Στ' περὶ δικαιωμάτων (σελ. 519, αὐτόθι) προστίθεται ἡ ἐπεξήγησις: *Εἰς τὴν Γ' παράγραφον τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου παρατηροῦμεν νὰ λέγῃ, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις ἐνὸς ἀκινήτου πράγματος, ἥγουν τὸ ζάπι, γίνεται ὅταν μένῃ ἀκαταζήτητος εἰς διάστημα χρόνων δέκα πέντε, ἐννοοῦμεν ὅμως ἀκαταζήτητον, ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ διάστημα δὲν ἤθελεν εἰδοποιηθῇ ὁ κατακρατῶν, εἴτε δι' ἐγγράφου ἀποδείξεως εἴτε διὰ μαρτύρων τιμίων, ἂν καὶ ἀγράφως. Αἱ δύο αὗται διατάξεις ἐν συνδυασμῷ σημαίνουν, ὅτι ὁ κάμνων ζάπι ἦτοι ὁ ἀπολαύων ἐνὸς ἀκινήτου πράγματος, ὅστις καλεῖται καὶ κατακρατῶν (ἐνταῦθα σημαίνουν τὸν κατέχοντα = νεμόμενον), ἦτοι ὁ νεμόμενος (κατὰ τὴν ἰσχύουσαν νομικὴν ὁρολογίαν) καὶ ἐπομένως ἡ νομὴ μετατρέπεται εἰς κυριότητα (εἶναι ἀνέκοπτος), ἐὰν ἀσκήνται ἀδιαταράκτως (= ἀκαταζήτητος ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ διάστημα δὲν ἤθελεν εἰδοποιηθῇ ὁ κατακρατῶν (= νομεὺς) κλπ.) ἐπὶ δεκαπενταετίαν. Εἰς τὰ αὐτὰ δὲ γραπτὰ ἔθιμα τῆς νήσου Θήρας, ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὸ ἔτος 1797, εἰς τὸ κεφάλαιον Θ' περὶ χρεωφειλημάτων § 11 ὁρίζεται ὅτι: Ὅταν οἱ δανεισταὶ ὁμογνωμόνως πιάσουν τὴν περιουσίαν τοῦ χρεωφειλέτου, διὰ νὰ ξεπληρωθοῦν τὰ χρέη τους, τὸ ζάπι αὐτῶν τῶν δανειστῶν ἔχει τὴν δύναμιν ὥσ᾽ ἂν νὰ ἦτον μὲ τελείαν πωλησίαν κλπ. (Λ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτόθι σελ. 162 = ΖΕΠΩΝ, αὐτόθι σελ. 514). Ἐν ἄλλοις λόγοις οἱ διὰ κατασχέσεως ἀποκτῶντες τὴν νομὴν τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, καθίστανται νομεῖς ταύτης ὥς ἐξ ἀγοραπωλησίας. Δὲν νομίζω ὅμως ὅτι, λέγον ὅτι οἱ δανεισταὶ καθίστανται νομεῖς τῆς περιουσίας ὥσ᾽ ἐξ ἀγοραπωλησίας, τὸ ἔθιμον ὑπαινίσσεται τὴν *vacuam possessio-**

nem, ἣν ἀποκτᾷ ὁ ἀγοραστής κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Διότι πάντα τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ ἐκ τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας (ὄρα 7) φέρουν ὡς ἰσχύον τὸ ἐλληνικὸν δίκαιον τῆς ἀγοραπωλησίας. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ διάταξις νοεῖ ὅτι τὸ ζάπι=ἡ νομὴ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔχει μορφήν σταθερωτέραν, μόνιμον, ὅχι ἀπλὴν ἀπόλαυσιν. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ κυριότης, ἣτις ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ καλεῖται ἐκσουςία (στίχ. 15-16). Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι ὅχι ἀστόχως ὑποστηρίζω ὅτι, ὅταν ὁ σερασκέρης προστάξῃ ὅτι, ἂν ὁ ἀδελφὸς τῆς ἀποβιωσάσης δὲν ἐκπληρώσῃ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τιθέμενον ὅρον, ὁ Μπάος, ὅστις παραπέμπεται εἰς τὴν νομὴν τοῦ πράγματος κατ' ἀρχὰς (missio in possessionem), τοῦ ὅρου μὴ πληρωθέντος, θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἐκσουςίαν τῆς οἰκίας, νοεῖ οὗτος τὴν «κυριότητα» ταύτης.

Καὶ ὁ Δ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ, *Τουρκοκρατούμεναι Κυκλάδες. Ἡ Δικαιοσύνη ἐν Ἀνδρῶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας*, ἐν Ἀρχεῖφ Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν 19, 1939 σελ. 196 σημ. 2, ἐξηγῶν τὸν ὅρον ζάπι τὸν ἀποδίδει διὰ τῆς λέξεως «κατοχή». Ὁ ἀξιόλογος ὅμως συγγραφεύς, μὴ ὢν νομικός, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ ἐπίγνωσιν τῆς πραγματικῆς ἐννοίας τοῦ ὅρου «κατοχή» καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ζάπι μουρσασαλὰ ἀποδίδει διὰ τοῦ «ἐπίσημον ἐγγραφον κατοχῆς». Ὁ ὅρος ἀπαντᾷ εἰς σημείωμα τοῦ ἔτους 1821 ἐν τεφτερίῳ, δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτόθι καὶ ἔχον οὕτω: 1821.... διὰ τὰ ἄνοθεν ἄσπρα ὅπου ἔχο νὰ λαμβάνω ἀπὸ τὸν σιὸρ λιναρδάκην Μπίστην καὶ τὸν υἱὸν του Κοσταντίνον ἐπίγα εἰς τὸν ἀρχιερέα μας κύριον Διονύσιον μὴν ὄντας ἄλλη διήκισις ἀπάνο εἰς τὸν τόπον καὶ μοῦ ἔκαμε ζάπι μουρσασαλὰ διὰ νὰ κάμω ζάπι τὸ πατρικὸν πράγμα ὅπου ἔχη σιὰ Προβάτου νὰ τὸ καρποτρόγο ἔος νὰ λάβο τὰ ἄσπρα μου καὶ λαβαίνοντας τὰ ἄσπρα μου νὰ παρετοῦμε ἀπὸ τὸ πράγμα, ἔτη ἐπαρησίασα τὸν λογαριάσμόν μου εἰς τὸν ἑπαρχον κύριον Κονσταντῖνο Ῥάδου καὶ μοῦ ἔκαμε καὶ αὐτὸς ζάπι μουρσασαλὰ νὰ πιᾶσο τὸ ἥδιον πράγμα διὰ τὰ ἄσπρα μου: Ἐν αὐτῷ γίνεται λόγος περὶ ἀποφάσεων ἐκδοθεισῶν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀνδρου καὶ τοῦ ἐπάρχου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἀπονεμόντων δὲ τὴν δικαιοσύνην ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ ἐπίτροπος Ἀμόλοχος Γιαννούλης Δημητρίου εἶχε λαμβάνειν παρὰ τοῦ Λιναρδάκη Μπίστη καὶ τοῦ υἱοῦ του Δημητρίου χρήματα, ἅτινα οὗτοι δι' οἷονδήποτε λόγον δὲν τοῦ ἀπέδιδον. Οὗτος, μὴν ὄντας ἄλλη διήκισις ἀπάνο εἰς τὸν τόπον, κατέφυγε πρῶτον εἰς τὸν μητροπολίτην καὶ ἔπειτα εἰς τὸν ἑπαρχον. Ἀμφότεροι καὶ μέχρις ὀριστικῆς ἱκανοποιήσεώς του (ἔος νὰ λάβο τὰ ἄσπρα μου) τοῦ ἔκαμαν ζάπι μουρσασαλὰ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸν παρέπεμψαν εἰς τὴν νομὴν τοῦ πράγματος (missio in possessionem), ὡς ἔπραξε καὶ ὁ σερασκέρης εἰς τὸ παρόν, κατ' αἵτησιν τοῦ Μπάου. Καὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ δὲ τῆς Ἀνδρου τὸ ζάπι δὲν σημαίνει τὴν κυριότητα, ἀλλὰ τι τὸ προσωρινώτερον, τὴν νομὴν ἢ κατοχήν. Διότι ὁ δανειστὴς λέγει ρητῶς ὅτι ὑπεχρεοῦτο, εὐθύς ὡς ἱκανοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ὀφειλετῶν, νὰ παρετοῦμε ἀπὸ τὸ πράγμα. Τοῦτο δὲν ἀναιρεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι, μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἱκανοποιήσεώς του, ὁ δανειστὴς ἠδύνατο: νὰ τὸ καρποτρόγο (τὸ πράγμα). Ἄλλως

αὐτὸς ὁ συντάκτης τοῦ σημειώματος, ἐπεξηγῶν τὶ τοῦ παρείχετο διὰ τοῦ ζάπτι μουρα-
σαλά, λέγει ὅτι τοῦ ἐδίδετο τὸ δικαίωμα νὰ κάμω ζάπτι τὸ πατρικὸν πράγμα καὶ περαι-
τέρω, ἔτι παραστατικώτερον καὶ κυριολεκτικώτερον ἑλληνιστί, νὰ πιᾶσο τὸ ἥδιον πράγμα
μέχρις ὅτου ἱκανοποιηθῇ ὀριστικῶς. Πιάνων τὸ πράγμα καὶ δὴ ὑπὸ τύπον προσωρινό-
τητος, δὲν σημαίνει ὅτι ἀποκτᾷ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐκσυσίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ὅτι τὸ λαμβάνει
ὑπὸ τύπον προσωρινότητος εἰς τὴν νομὴν ἢ κατοχὴν του. Τοιουτοτρόπως αἱ δικαστικαὶ
πράξεις ὡς ἐκτίθενται εἰς τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα ἔγγραφον καὶ τὸ σημείωμα τοῦ
Ἀμολόχου τῆς Ἀνδρου συμπίπτουν. Καὶ ἀποδεικνύουν τὴν ἰσχὺν τῆς φραγκικῆς πολι-
τικῆς δικονομίας καὶ εἰς τὴν νῆσον ταύτην τῶν Κυκλάδων κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρ-
κοκρατίας, ἐφαρμοζομένην ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων κατὰ παράδοσιν ἐκ τῆς περιόδου
τῆς φραγκικῆς κατοχῆς. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ κάνω ζάπτι = λαμβάνω ὑπὸ τὴν κατοχὴν
μου, ὡς προκύπτει ἐκ δημοσιευομένου ἀποσπάσματος ἔγγραφου ὑπὸ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ ἐν
«Νέῳ Ἑλληνομνήμονι» 8, 1911, σελ. 241. Βλέπε καὶ 97 στίχ. 9. Βλέπε ἐπίσης καὶ τὴν
ἀντιδιαστολὴν ἐκάνει ζάπτι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ νὰ εἶναι τὸ πράγμα τέλειο ἐδικόν του εἰς
τὸ ἔγγραφον (τοῦ ἔτους 1796), τὸ δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Δ. ΠΑΣΧΑΛΗ, Νομικὰ
ἔθιμα τῆς νήσου Ἀνδρου, Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν
Ἐπιστημῶν 5, 1925 τεῦχος Β', σελ. 21/22, περὶ οὗ καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ 47.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι οἱ creditores ἐν τῷ ἔγγραφῳ ἀποκαλοῦνται *χρεωφειλέται*
(στίχ. 9). Τοῦτο συμβαίνει ὅχι μόνον εἰς τὰς βυζαντινὰς καὶ τὰς μεταγενεστέρας τούτου
νομικὰς πηγὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρώτην ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ γαλλικοῦ Ἐμπορικοῦ
Κώδικος ὑπὸ τοῦ Ν. Παπαδοπούλου ἐν ἔτει 1815. Βλέπε Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ,
Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ Κώδικος, ἐν Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἰδιω-
τικοῦ Δικαίου 10, 1943, σελ. 370 ἐπ. Τὴν ἐννοιαν δὲ τῶν dettes actives ἔχουν καὶ τὰ
χρέη τους εἰς τὴν § 11 τοῦ Κεφαλαίου θ' τοῦ γραπτοῦ ἐθίμου τῆς Νάξου. Βλέπε ἐπίσης 5.

Εἰς τὸ προηγούμενον ἔγγραφον τῆς πωλήσεως τῆς κατὰ τῆς Κατερινιώως ὁμολογίας
τῶν ἀδελφῶν Μάϊνα ἢ Μαῖνᾶ, δὲν ἀναφέρεται τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν καὶ ἀντὶ ποίου
ποσοῦ αὕτη ἐκχωρεῖται εἰς τὸν Μπάον. Τὸ κενὸν ἐκεῖνο πληροῖ τὸ παρὸν ἔγγραφον, ὅπερ
προσδιορίζει τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν εἰς μισὴ μάρτι (στίχ. 1).

Ἐν στίχοις 17-19 ἀπειλοῦνται διὰ διώξεως καὶ ποινῆς ὅσοι, ἐπωφεληθέντες τῆς
καταστάσεως καὶ ἀφαιρέσαντες ἐκ τῆς οἰκίας μάρμαρα ἢ τράβες, δὲν ἔσπευδον νὰ τὰ
ἐπιστρέψουν.

Ντουράς	1	Ἐνδοξότατος καὶ Ἐκλανμπρότατο(ς) μεῖμετ:
σφραγὶς τουρκικῆ	2	πασᾶς σαρασκέρη(ς) τῶν βασιλικῶν
	3	φεργάδων

4 με τὸ νὰ χρεωστῇ τὸ κατερινάκι μισὴ μάρτι τοῦ κωστανδάκη